

TELEGRAFULU ROMANU.

Nr. 102. ANULU XVII.

Telegrafulu este de doue ori pe septimana: Joi'a si Duminica. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la espeditura foiei pe afara la c. r. poste, cu bani gata prin scrisori francate, adresate catre espeditura. Pretulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. iar pe o jumtate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

trou provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. era pe o jumtate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri externe pe unu anu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu, pentru a dou'a ora cu 5 1/2 cr. si pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Sabiu, in 24 Decembre 1869. (5 Ian. 1870.)

Invitare de prenumeratiune

la

„Telegrafulu Romanu“.

Apropiandu se inceputulu anului 1870, se deschide prin acesta prenumeratiune noua la acesta foia.

Atragemu atentionea onoratului publicu ca in anulu urmatoriu, fiindu sinodu archidiecesanu in primavera si congressu metropolitanu in toamna, „Telegrafulu Romanu“ va fi de interesu deosebitu din acesta privintia. Elu va fi dtuariulu celu mai de aproape de lucrările acestoru reprezentantie nationale bisericesci si prin urmare i va fi cu putintia ale si aduce mai ingraba de catu ori care altu diu-ariu romanescu.

„Telegrafulu Romanu“, va esi ca si pana acum de doue ori pe septimana Joi'a si Duminica — Pretulu abonamentulu e:

Pentru Sabiu pre anu 7 fl., pe 1/2 de anu 3 fl. 50 xr., pe 1/4 anu 1 fl. 75 xr. v. a.

Pentru Trannia si Monarchia austro-unguresca pe anu 8 fl. pe 1/2 anu 4 fl. pe 1/4 anu 2 fl. v. a.

Pentru Romania si strainatate, pe anu 12 fl., pe 1/2 anu 6 fl., pe 1/4 anu 3 fl. v. a.

DD. abonanti sunt rugati a nu intardia cu tramitarea prenumeratiunilor.

Adresele ne rogamu a se scrie curatu, si epistolele de prenumeratiunea ni se tramite francate — adresandu-le de dreptulu la

Editor'a „Telegrafulu Romanu“ in Sabiu.

Missiunea in Orientu.

IV.

Elementele cari sunt a se considera la deslegarea cestiunei orientali constau din poporele crestine apasate, din turcii asupritori si din interesele si amu pute adauge si influintele esterne in apropiare si indepartare, dara mai cu seama in Europa. De patru seculi si mai bine si inca nici unulu din aceste elemente nu s'a pututu aventu la superioritatea de lipsa pentru de a da orientulu o directiune otarita. Elu (orientulu) nu a devenitu turcescu, ca se aduca populatiunile la o omogenitate nationale; grecismulu nu a pututu strabate la nivelu spre a lua, cadupa caderea romanilor, conducerea in mana; romanismulu a fostu asi de inadusitu incatu mai nici ca se mai sciea ce-va de esistinta lui pana acum in tempurle mai noue; slavii impartiti in fractiuni si trecuti parte la islamismu, parte supusi influintelor misiunilor bisericeii papiste, si chinuiti ca si romanii de clerulu grecescu, se interesau putienu de nationalitate, ca se pota ei sa se avente la conducere. Asia au mersu si asi mergu in parte lucrurile si astadi. Interesele si influintele esterne amu vedutu catu de putienu putura face: romanii, ca cei mai de aproape, ca poporul celu mai mare pentru omogenitatea si compactiunea sea puteau ajuta multu, deca nu aru fi fostu incungiarati de inimici si deca nu intru coruptiunea fanarului sa-i strice mai pana la prapadire si pre densii. Ungurii inca puteau face ceva deca tendinta aristocratica de suprematia nu fi aducea in contrastu si ostilitate seculara cu romanii. Aceste doue popore deca erau impacate si traiau in armonia, deca inflorea cultura in sinulu loro, puteau prin cultura ce aru fi tramisu in orientu, fara altu felu de intervenire, se dea orientulu intregu alta directiune.

Neci din puterile europene nu-si putu nici un'a castiga influentia decizatiua asupru orientulu, dovedea este si presintele. In desiertu tramitu englesii biblii traduse in tote limbile; in desiertu se incer-

ca misiunarii latini, cu deosebire francesi si italiani, a converti la papismu; indesiertu sunt misiunile protestantice nemtiesci sub auspiciile Prussiei; indesiertu sunt si alte incercari din partea altoru puteri prin israeliti etc., — pana acum vedemu ca tote acestea se potu paralisu imprumutatu, potu tieni in locu poporele din orientu, dara a le inainta nici unele.

Deca privimu lucrulu asfeliu, atunci credemu ca nu va fi lipsa se pomenimu de emfazele onoru publicisti, cari ne spunu cu tonu inaltu, ca nemtii suntu chiamati a ferici orientulu, ca ungurii cu polonii, ba unii nu se sfiescu a-si pune si pre o mana de omeni de sasi ca avantgarda culturei in orientu, pre candu este evidentu ca acesti omeni praponiti pre de tote laturile cu privilegie si alte favoru, in siepte sute de ani, nu o au pututu aduce mai de parte decatu ca cei cari mai traiescu ducu o vietia mai asi de nepretensiva ca si cei-lalti locuitori neprivilegiati ai tieri. Pentru preteusiuni mari se cere si putere de viafia mai venjosa.

Europa aru trebui sa se priveasca ca o casa si poporele ei ca membri unei familie. In sinulu unei familie nu tinde nime dupa sterpirea celui-laltu membru de familia, ci spre prosperarea si binele intregulu se ajutu imprumutatu.

Tote poporele orientale, fia slavi, fia romani, fia ce voru fi, traindu in suferintele cele mai dure ale trecutulu si neperindu au dreptu la vietia. Deci cele-lalte din ceea-lalta parte a Europei nu trebue sa caute numai cum sa le exploteze, dara cum sa le ajute sa scape de jugulu incorigibile alu turciloru si sa se desvolte in ceea ce priveste partea intelectuale si materiale. Ele simtu, ele sciu ca atunci orientulu nu va mai fi o pustietate, ci o gradina, pentru ca deca au suferitu seculi si au ramasu in fiintia a se vede ca prevedinti'a le-au pestratu ca tote impreuna sa ia asupra-si misiunea de a cultivu si de a insuflitu orientulu.

Catu priveste pre romani, amu reproducu cu bucuria dupa „Tr. Carp.“ cele scrise acolo despre infiantarea de scoli romane in Macedoni'a si despre introducerea limbii materne in bisericile romanilor macedoneni. Datori'a nu numai nationale dara omenesca, este ca toti romanii de dincoci de dunare sa nu fia indiferenti fatia cu fratii loro din Turcia. Cei'a voru face numai unu servitiu culturei in genere, deca voru sprigini prin mijloce intelectuale pre cesti'a, contribuindu cu partea loro la accelerarea luminarei orientulu.

Comerciulu joa o rola insemnata in istoria civilizatiunei.

Comerciulu printre afacerile sele au importatu si esportatu totu de un'a si idei innoitorie, si rele si bune, pentru omeni. Civilizatiunea lomei vechi o vedemu caletorindu cu coloniile comerciale pre tiermurii mediteranei in tote laturile. Asemenea lucruri s'au intemplat si mai tardiu cu crestinismulu si in fine chiaru cu unele biserici partiale precum e luteranismulu din Transilvani'a. De aceea si civilizatiunea moderna si pote multiami straplantarea in multe privintie comerciului.

Particia dara cu carea romanii suntu detori orientulu si in specialu fratiloru de unu sange ce locuiescu imperiulu turcescu se pote face parte prin comerciulu intre unii si alii.

Este unu adeveru ca nationalismulu are radacinile cele mai afunde dincoci de dunare. Toti ramii de lipsa pentru viatia unui poporu ca natiune se desvolta aici in mesura mai mare. Romanii au acum doue universitati, au alte institute inalte si midilocie. Acesti'a inse au imbratsiatu si ramulu industriei comerciale. Cu estu se aru lati acesta mai tare si cu catu aru lua directiuni mai diverse

si mai indepartate, cu atatu aru si mai fructiferu si spre sfersitulu de carele ni e vorba. Pentru ca ideile culesc din o esperintia mai bogata, mai ampla si strafacuta in avere intelectuale nationale, aducu mare usirintia confratiloru, la cari pote industria economiei de vite seu alta industria este tiermurita in nisce locuri anumite, unde elementele straine amenintia cu cuplestre.

Mijlocele de comunicatiune suntu acum mai multe si voru fi preste scurtu tempu mai multe de cum erau in trecut. Si asi romanii de dincoci deca voiescu ca sa conlucre si ei la radicarea poporeloru orientulu, trebue sa se trediasca din nepasarea loro si sa fia mai activi in totu ce se pote numi industria, decatu pana acum. Prin activitatea acesta devinu in starea de a-si face si ei o stare mai buna, devinu inse si in pusetiune de a comunica idei culesc din cultura occidentale si de a le impartasi ei fratiloru loro mai departe.

Procederea acesta nu va da ansa la noue emigrari, ci va contribu la sustinerea ecuilibrulu intre locuitorii orientali si occidentali, caei deca li se va imbunatati sorcea celoru dintai, materiale si intelectuale, voru contribu cu efectu si la ecuilibrulu politicu care pana astadi inca nu si-au aflatu statulu seu de linisce.

In neala 309 ala foiei „Hr. Ztg.“, sub rubric'a „tier'a interna“, unu profesorulu asta de bine in unu articulu: „Zur Berichtigung“ a ne numi amici ai agitatiei de nationalitati, pentru ca amu publicatu si in traducere germana articulu nostru in cestiunea prelegeriloru lui Wattenbach. Noi in calumnia acesta neiertata, esita din condeiulu unui barbatu, aflamu, abstragendu dela partea punibile dupa codicele penale, unu actu de cea mai mare reintia impreunata cu o apretuire pre mare de sine.

Lucrulu este chiaru. Se ia cineva faimosa descriere a Transilvaniei de Charles Bonner a mana si se treca numai fugitivu macaru prin trens'a si va vede, ca tote acusatunile aparute in scrieri, in articuli de diuarie scrisi de sasi si in memorande asternute regimulu militariu si absolutisticu cu scopu de a injosi si degrada pre romani, se reflecteza in opiniunile amintitulu autoru englezu; cu tote ca din candu in candu englesulu nu pote ca sa nu descrie unele insusiri bune ale poporulu romanu, cari insusiri contradicu in modulu celu mai diametralu batjocuriloru de mai inainte. Wattenbach o spune pre fatia, ca a conversatu numai cu sasi, caei ceea ce dice despre Metropolitanulu Siagun'a se reduce la o intalnire pre strada, unde nu se putura desvolta conversatiuni de cele fiete, de cari eneriza Wattenbach in respunsulu seu. Asia dara este evidentu ca informatiunile luate de acesti doi viageri, seu turisti, nu suntu basate nici pre studii, nici pre studiele loro proprii, ci pre nisce traditiuni nefericite ale catoru-va barbati, cari, nu scimu prin ce consecuentii, credu ca prin calumniarea altoru si voru ascunde ei slabiciunea loro si se voru ferici ei insi-si. Ba insusi scriitoriulu articulu din „Hr. Ztg.“, domnulu profesorulu concede, ca s'a pututu afla „unu (sasu) singularu“, carele sa dea ansa la „raticire“, va se dica, la o seductiune a unui strainu spre alu face sa scrie reu asupru romaniloru. Si deca unu diuaru romanu preste aceste acusatuni, prin cari suntu romanii defaimati inaintea Europei, ca poporu carele nu merita sa traiesca, nu trece cu vederea, unulu din cei „nevinovati“ ne face agitatori de nationalitati.

Scriitoriulu articulu „Zur Berichtigung un g“ se demite apoi in personalie, cari nu incapu nici decum in cadrulu afacerii tratate in „Telegrafulu Romanu“ si cari dovedescu numai mai

